

Asia: VN/16944/2020

Kotimaisen kalan edistämishjelma

Ohjelman visio ja strategiset valinnat

Ovatko ohjelman visio ja strategiset valinnat onnistuneita? Miten niitä tulisi kehittää?

Ohjelman visio kunnianhimoinen – tuplataan kotimaisen kalan kulutus vuoteen 2027 mennessä. Strategiset valinnat kestäväälle kasvulle ja kotimaisen kalan kulutuksen lisäämiselle on jaettu kuluttajakaupan, kalan jalostuksen ja alkutuotannon tavoitteisiin. Neljäs valinta pitää sisällään arvoketjun vuoropuhelua ja vastuullisuustoimia. Kestävän kasvun tavoitteet ovat osa elinkeinotoimintaa ja jatkossa sitä yhä enemmän, joten on luonnollisesti vaikea erottaa niitä toisistaan eri kokonaisuuksiksi.

Tavoitteet

Onko ohjelmalla tavoiteltavat vaikutukset tunnistettu oikein?

Vaikutukset on jaettu nykytilaan (2017) ja tavoitetasoon (2027). Ne perustuvat käytettävissä olevaan dataan ja arvioihin. Tavoitteet asetettu sopivalle tasolle.

Tavoitteiden realistisuuden tason arvioimista vaikeuttaa huomattavasti se, ettei ohjelmassa avata käytössä olevien resurssien määrää ja jakautumista eri toimintoihin.

Kuinka realistisina pidät yllä esitettyjä tavoitteita?

Tavoitteet on asetettu sopivalle tasolle.

Miten muuten haluaisit kommentoida ohjelman tavoitteita?

Määritellyt tavoitteet ja niillä tavoiteltavat vaikutukset ovat kannatettavia, mutta edellyttävät rakennemuutoksia, uusia arvoketjuja ja prosesseja, jotta kalaraaka-aineen elintarvikekäyttöä voidaan lisätä. Kalan kulutuskysyntä on jo nyt korkealla tasolla. Varsinkaan luonnonkalaa ei saada riittävästi myyntiin. Saatavuus vaihtelee, minkä vuoksi myynnin ennakoiminen on vaikeaa.

Saalismääriin ei ole odotettavissa lisäystä, jotta kalakannat pysyvät kestävällä tasolla. Ohjelma tavoittelee kalanviljelymäärän kolminkertaistamista. Kauppa kannattaa kalankasvatuksen lisäämistä, tutkimusta sekä työkaluja, joilla voidaan pienentää kasvatuksesta aiheutuvia ravinnepestöjä ja sesonkiluonteisuutta.

Tähän nähden silakan elintarvikekäytön viisinkertaistaminen ja muun kotimaisen kalan elintarvikekäytön kaksinkertaistaminen vaativat ponnisteluja ja pitkäjänteisyyttä sekä elinkeinotoiminnan ja hallinnon sitoutumista tavoitteisiin.

On myös pohdittava ilmiöitä, jotka ovat johtaneet silakan vähäiseen elintarvikekäyttöön ja kilohailin, kuoreen, särkikalojen ym. vajaakäyttöön. Suomessa kuluttajat eivät ole omaksuneet pakastetun kalan käyttöä ja kalassa on aina tuoreushaasteensa: kuinka saada se loppukäyttäjälle tuoreena ja hyvälaatuisena. Toisaalta teollisuus on kehittänyt kuluttajille uusia kalatuotteita, jotka ovat saaneet hyvän vastaanoton.

Kalan rooli osana terveellistä ravitsemusta on merkittävä. Kalan kulutuksen lisäämisen vaikutukset kansanterveyteen ja sen aiheuttamiin kustannuksiin ovat huomattavat ja onkin hyvin toivottavaa, että nämä tavoitteet saavutetaan.

1. Kuluttaja- ja markkinalähtöisyyden vahvistaminen

Mitä allaolevista toimenpiteistä pidät tärkeimpänä ja vaikuttavimpana?

Selvitetään mahdollisuuksia parantaa kalatuotteiden markkina-asemaa. Kalatuotteiden hintakilpailukyky on heikompi kuin monilla muilla eläinperäisillä tuotteilla. Yksi keskeinen syy on se, ettei alalla ole suoria tuotantotukia. Laaditaan selvitys keinoista, joilla kalatuotteiden markkina-asemaa voidaan parantaa markkinalähtöisesti.

Miten ehdotettuja toimenpiteitä pitäisi kehittää? Mitä muita toimenpiteitä ehdottaisit?

Tärkeimpänä ja vaikuttavampana keinona on kalatuotteiden markkina-aseman parantaminen. Kalan ympäristöhyödyt ja kansanterveydelliset hyödyt huomioiden kalan tuotannon tukien ei pitäisi olla maataloustuotteiden tukia alhaisempia. Kuluttajat haluavat laajaa ja houkuttelevaa valikoimaa sekä irtotavarana myytävässä että pakatussa kalassa. Hinnaltaan kilpailukykyisen ja monipuolisen kotimaisten kalatuotteiden tarjonnan kehittäminen on ohjelman toteuttamisen suurin haaste.

Kauppa on halukas yhteistyöhön osana viestintäverkostoa. Kalan kulutuksen lisäämisen myönteiset vaikutukset kansanterveyteen, ympäristöön ja talouteen ovat hyvä pohja viestinnälle. Järkisyys puoltavat kalan elintarvikekäytön lisäämistä. Viestintäverkosto laatii yhteisen suunnitelman kalaan liittyvän viestinnän ja yhteiskunnallisen vuoropuhelun lisäämiseksi. Kun viestintään kohdistuu varsin suuria odotuksia, myös sen resurssien on oltava riittävät.

Foodservice-puolen kannalta on tärkeää vauhdittaa kotimaisen kalan käyttöä julkisilla hankinnoilla. Tässä voitaisiin käyttää hyväksi em. challenge- tai muita innovaatiokilpailuja, joissa kehitetään yhteistyössä toimitusketjun kanssa säilyvä ja hyvälaatuinen kalatuote suurkeittiökäyttöön. Joillakin suurkeittiöllä on mahdollisuus suurivolyymisten tuotteiden käyttöönottoon.

2. Uudistuminen kasvun vauhdittajana

Mitä ehdotetuista toimenpiteistä pidät tärkeimpänä ja vaikuttavimpana?

Uudistumista tuetaan innovaatio-ohjelmilla ja Euroopan meri- ja kalatalousrahaston rahoituksella. Innovaatio-ohjelmat toteutetaan yrityslähtöisesti yhteistyössä julkisten tutkimuslaitosten kanssa. Ohjelmilla tuetaan vesiviljelyn kestäväää kasvua sekä vajaasti hyödynnettyjen kalojen tuotekehitystä ja korkean arvon tuotteiden kehittämistä. Euroopan meri- ja kalatalousrahastosta rahoitetaan yritysten kehitystyötä ja investointeja.

Miten ehdotettuja toimenpiteitä pitäisi kehittää? Mitä muita toimenpiteitä ehdottaisit?

Tärkeintä on uudistuksen tukeminen innovaatio-ohjelmilla ja EMKR-rahoituksella. Ala tulee saattaa samalla tasolle muun elintarviketuotannon kanssa investoinneissa ja tuotannon tukemisessa, mutta sen lisäksi tarvitaan tutkimusta ja innovaatio-ohjelmia nimenomaan yrityslähtöisesti. Kaupan näkökulmasta ratkaisevaa on se, että kotimainen teollisuus tuottaa kuluttajien kannalta kiinnostavia tuotteita. Ilman merkittäviä tuoteinnovaatioita kotimaisen kalan kulutusta ei voida kaksinkertaistaa. Kalastusalan ja kalastustoiminnan teknologia tarvitsee jatkuvaa uudistamista ja parantamista. Lisäksi kalastuksen sääntely on mittavaa: kalastustuotteiden jäljitys edellyttää jo nyt koko toimitusketjun digitalisointia.

3. Alkutuotannon edellytysten parantaminen

Mitä ehdotetuista toimenpiteistä pidät tärkeimpänä ja vaikuttavimpana?

Tuetaan sukupolvenvaihdoksia ja uusien yrittäjien tuloa alalle. Aloitustukijärjestelmä uusille kalastajille koostuu Euroopan meri- ja kalatalousrahaston investointitukimahdollisuuksista, valtion lainantakausjärjestelmästä ja vapaaehtoisesta koulutusosioista.

Miten ehdotettuja toimenpiteitä pitäisi kehittää? Mitä muita toimenpiteitä ehdottaisit?

Tärkeimpänä pidämme sukupolvenvaihdoksien tukemista ja uusien yrittäjien alalle saamista. Ala tulee saada nykyistä houkuttelevammaksi. Toimeentulon on oltava riittävän turvattu, jotta uusiin aluksiin voidaan investoida ja liiketoimintaa kehittää. Ammattikalastajan ammatin arvotusta tulee nostaa.

4. Kasvu perustuu kestävyteen ja vastuulliseen toimintaan

Mitä ehdotetuista toimenpiteistä pidät tärkeimpänä ja vaikuttavimpana?

Varmistetaan kalatalouden arvoketjun vastuullinen toiminta. Hallinto varmistaa laajasti osallistavalla sääntelyllä ja säätelytoimillaan, että kalakantoja hyödynnetään kestävästi ja että kalatuotteet ovat turvallisia. Vaikuttavilla ja kustannustehokkailla valvontatoimilla varmistetaan, että kalan arvoketjua koskevia sääntöjä noudatetaan.

Miten ehdotettuja toimenpiteitä pitäisi kehittää? Mitä muita toimenpiteitä ehdottaisit?

Tärkein ja vaikuttavin toimenpide on kalatalouden arvoketjun vastuullisen toiminnan varmistaminen. Kalan tuotannon ympäristöystävällisyys on tärkeää kuluttajan kannalta, joten alan mainetta ympäristöasioissa ei pitäisi vaarantaa.

Toimialan sääntelyllä ei saa ajaa yrittäjiä ahtaalle. Lupa- ja sääntelypolitiikkaa pitää joustavoittaa eikä hallinnollista taakkaa tule lisätä. Sääntelyn tulee olla ennakoivaa niin, että toimintaa voidaan pitkäjänteisesti suunnitella.

Itämerirehun määrittely mahdollistaa ympäristöhyötyjen esille tuonnin ja voisi olla hyödyksi myös lupaharkinnassa tulevaisuudessa, joten kannatamme sitä.

Palaute ohjelman ympäristövaikutusten arvioinnista

Mitä palautetta haluaisit antaa ohjelman ympäristövaikutusten arvioinnista?

Ohjelman ympäristövaikutusten arvioiminen on tärkeää, koska ohjelman päätavoitetta kotimaisen kalan elintarvikekäytön kaksinkertaistamisesta perustellaan kansanterveydellisten ja taloudellisten vaikutusten lisäksi keskeisesti juuri myönteisillä ympäristövaikutuksilla.

Muu palaute

Mitä muuta palautetta haluaisit antaa ohjelmasta?

Kunnianhimoisen ohjelman jalkauttaminen tavoitteiden saavuttaminen edellyttää merkittäviä muutoksia resurssien kohdentamisessa sekä määrätietoista johtamista. Ohjelman jalkauttamisesta olisi voinut laittaa lausuntopyyynnön yhteyteen lisätietoja. Miten maa- ja metsätalousministeriö organisoii ohjelman johtamisen? Miten resursoinnin päätöksenteko etenee?

Nieminen Ilkka
Päivittäistavarakauppa ry